

Отже, проведений аналіз свідчить, що функціонування прийменників у говірці характеризує таке: ядро прийменникової системи формують просторові, темпоральні та об'єктні слова; активно вживаються прийменники *у (в, ў), з (с), із (іс) за, на*; ширше функціональне навантаження, порівняно з літературною мовою, характеризує прийменники *із (іс), за, на*, натомість не реалізується лексема *від*; прийменники *за, на* регулярно взаємодіють з формою Зн.в. іменника та іменникового займенника; прийменник *за* бере участь у творенні форм вищого ступеня порівняння прикметників; препозитиви *с, на* мають семантично надлишкове уживання; слова *у, на* у мовленні носіїв спорадично випадають; прийменник *іс* повторюється перед означенням іменника; слова *перед, н'ісл'а* реалізуються лише з темпоральним значенням; до специфічних говіркових прийменників належить *к*.

ЛІТЕРАТУРА

АУМ: Атлас української мови: У 3-х т. – Т.3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянина, Причорномор'я і суміжні землі. – К., 2001.

Гриценко 1999: Гриценко П.Ю. Замість висновків // Говірки Чорнобильської зони: Системний опис. – К., 1999. – С. 260–261.

Гриценко 2000: Гриценко П.Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ // Збірник лінгвістичних праць: до 60-річчя проф. О. А. Колесникова. – Ізмаїл, 2000. – С. 9–15.

Добош: Добош В.И. Синтаксис південнокарпатських українських говорів (прийменникові конструкції). Текст лекцій. – Ужгород: Ужг. держ. ун-т, 1977. – 48 с.

Дроздовский: Дроздовский В.П. Украинские говоры Бессарабского Приморья (на материале обследования Саратовского, Татарбунарского и Белгород-Днестровского районов Одесской области): автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – К., 1962. – 27 с.

Железняк: Железняк Н. Г. Предложные конструкции в украинских восточнополюских говорах: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – К., 1989. – 17 с.

Жилко: Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. – К.: Радянська школа, 1966. – 307 с.

Загнітко: Загнітко А.П., Данилюк І. Г., Ситар В.Г., Щукіна І.А. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 416 с.

Муқан: Муқан А.М. Українські придунайські говірки. Фонетико-граматичні особливості: дис. ... канд. филол. наук. – Суми, 1961. – 241 с.

Німчук 1969: Німчук В.В. Словотвір прийменників у закарпатських говірках української мови // Українська діалектна морфологія. – К.: Наукова думка, 1969. – С. 71–81.

Maryna Delyusto. Prepositions in dialect text.

This article continues the cycle of author's publications devoted to the study of grammar system of Ukrainian steppe dialect on the basis of dialect text. It is a research of prepositions.

Key words: dialect, dialect text, preposition, case.

Руслана ЗІНЧУК (Луцьк)

© 2009

ЛЕМКІВСЬКО-ЗАХІДНОПОЛІСЬКІ ПАРАЛЕЛІ В СИСТЕМІ ІМЕННИКОВОЇ СЛОВОЗМІНИ

Проаналізовано діалектні явища іменникової словозміни лемківських говірок з огляду на функціонування таких словоформ у західнополіському говорі. Відзначено збереження ряду давніх флексій у відмінкових парадигмах досліджуваних ареалів.

Ключові слова: *лемківські говірки, західнополіська народнорозмовна традиція, словозмінні паралелі, іменник, відмінок, флексія.*

Сучасні діалектологічні студії позначені активізацією наукових пошуків лінгвістів у плані всебічного обстеження відношення одних діалектів української мови до інших як джерела для встановлення закономірностей розвитку говорів, їх взаємозв'язків та взаємовпливів. Особливо плідним, на думку І. Сабадоша, “є з'ясування на всіх рівнях ... стосунків між старожитніми, тобто архаїчними, та віддаленими один від одного діалектами, якими є, наприклад, поліські, з одного боку, і карпатські, з другого” [Сабадош: 199]. Із цього погляду науковий інтерес становлять діалектні явища іменникової словозміни лемківських говірок, зважаючи на їх відповідники в західнополіській формотвірній системі.

Лемківсько-західнополіські словозмінні паралелі досі не були предметом спеціального дослідження. Відносно обмежено такий матеріал поряд з іншим діалектним фактажем представлено в працях С. Самійленка [Самійленко 1964], І. Керницького [Керницький: 1967], що акцентують передусім на становленні формотвірних норм, беручи до уваги діалектні свідчення та дані писемних пам'яток, І. Матвіяса [Матвіяс: 1974], де автор висвітлює питання взаємодії літературно унормованих форм із говірковими явищами. Появу подібних студій, на нашу думку, ускладнює відсутність системного опису формотвірної структури обох говіркових масивів (диференційні риси словозміни лемківських говірок репрезентовано в працях І. Верхратського, Д. Бандрівського, М. Лесіва та ін., діалектна специфіка західнополіського формотворення – в наукових розвідках Ю. Карського, О. Горбача, Г. Аркушина, Ю. Громика тощо).

Джерелом фактичного матеріалу для дослідження стали власні записи зі спонтанного зв'язного мовлення жителів Західного Полісся та діалектний фактаж, дібраний зі словника П. Пиртея [СЛГ], збірника текстів “Розповіді з Підкарпаття” [РП], а також наукових праць [Верхратський; Лесів; Misiak]¹.

Засвідчені в лемківських говірках структури Н.–З. в. одн. субстантивів ж. р. зі свистячим кінцевим приголосним основи на зразок *шниця* [СЛГ: 331], *ʼmʲsime tuʼto odʼvesti do ʼmlina ʼzerno / tuʼtu pʲɛnʲicu* [РП: 50], *na taʼku ʼkrivu ʼpalicu* [РП: 58], що відбивають процес депалаталізації відповідного консонанта, уживані в окремих говірках західнополіського ареалу: *сеʼpeʼda i niʼatʲnʲica postʲili zavʲi* (Гута-Лісівська Мн), *чимиріʼca така була* (Заріччя Квл), *нашу ʼgʲulʲicu vsʼu spalʲli* (Вічині Рж), *капусту ʼiʲli / холóдницю* (Ромашківка Квр), *сʼого рóку сʼiʼyali тианіʼчу трóхʼi* (Лапні Квл).

Лемківські говірки із західнополіськими в системі словозміни єднає також історично закономірне закінчення *-и* Р. в. одн. іменників давніх вокалічних **-й*-основ; пор. з народнорозмовної традиції лемків: *злости* [СЛГ: 99], *кльоцок соли* [СЛГ: 119], *не забути до смерти доброї помочи* [СЛГ: 265], *старушок-будитель національної свідомости* [СЛГ: 272], *серце трепоче з радости* [СЛГ: 288]; з мовлення поліщуків: *в:оiну́ ни бу́ло со́ли / а симн'є* (Березичі Лбш), *жи'ти дóбре / а чос' нимá ви'сєлости* (Замостя Мн), *вин ни бой'єв'а см'єрти* (Самари Рт), *вже ʼi nám'ati takéiʼi ni máiʼu* (Піща Шц), *ни знáла ʼie ниi'єкоiʼi рáдости* (Нуйно К-К). Наслідками дії аналогії до таких форм позначена структура *од матери* [СЛГ: 227], фіксована П. Пиртеєм у лемківських говірках; пор. сучасну західнополіську паралель: *прийхав вин до мáтери в гóсти* (Гута-Лісівська Мн).

В обох досліджуваних ареалах збережено флексію М. в. одн. *-и* субстантивів колишніх **-й*-основ; пор. з мовлення лемків: *тнеска сьпівали в церквi анафему* [СЛГ: 5], а також відповідники в говірках Західного Полісся: *хаї в ц'єрквi тправл'єйут' за здорóв'є* (Велимче Рт), *йакáйас' гни'л' вз'алáс'а на мóрквi с'ого рóку* (Журавлине Ст).

К. в., вияви якого спорадично фіксовані в народнорозмовній традиції, представлений словоформами з непередбаченим літературною нормою для іменників ж. р. м'якої групи закінченням *-о*; пор. з лемківської говірки: *газдиньо, што мате напродай?* [СЛГ: 168]; із живомовних свідчень поліщуків: *ану д'івул'о спáти / взáвтра на рóсу гнáти* (Холопичі Лк), *голóва в ʼiʼiʼi пригн'òна / то ше см'iʼéлис'а / нáс'тʼʼo / х'iбá те грóши шукáйи?* (Березичі Лбш).

Паралелі в західнополіському діалекті має формотворення субстантивів ч. р. у лемківських говірках. Так, ствердіння історично м'якого свистячого, простежене І. Верхратським

¹ Діалектний фактаж із опрацьованих праць подано зі збереженням авторського написання.

в лемківських “сущниках на -ець”: *отец, вдовец, хўонец, зрідка марца, червца, литца* [Верхратський: 116], зауважене М. Місяк: *chlōres – chlohca* [Misiak: 89], спостережене в інших опрацьованих матеріалах: *стрілець вистрїлив, а заяць лем ся бздықнув* [СЛГ: 13], *я хлопец вандрївний* [СЛГ: 24], *горнец поливаний глейтом* [СЛГ: 41], *палець ня переп'юк* [СЛГ: 208], *prīšov jēden ukra'jines* [РП: 17], підтверджують відповідні відмінкові форми, фіксовані в окремих говіркових групах Західного Полісся: *їшов так'ї хорóши хлóпец в нїмєцкї одєжи / то їа думала шо н'їмець* (Гута-Лісівська Мн), *ше бáт'кови братáнец був з їїміє* (Самари Рт), *то хлóтца наймáла с'óго* (Положево Шц), *т'єшко за н'їмца булó* (Лапні Квл).

Спільний лемківсько-західнополіський словозмінний фонд розширюють діалектні вияви Р. в. одн. субстантивів з історичною флексією -а давніх *-ǫ-основ; пор. з лемківських говірок: *война згладила зо сьвіта* [СЛГ: 96], *в клуб навалило народа* [СЛГ: 158], *нарід уходив до ліса* [СЛГ: 298], *sa ro'gucit, kolo plota* [РП: 29]; з мовлення поліщуків: *на пєнцїю їшла з метпунта* (Березичі Лбш), *ше в берєзлупах г'їктáр л'їса булó* (Вічині Рж), *вс'ї оз'дó кал'а бáра* (Карасин К-К), *шїфера ни булó / тико бл'єхуїу крїли* (Литовеж Ів), *ск'їко нарóда побї'ли биздарємне* (Дорогиничі Лк). За спостереженням І. Верхратського, “правильно в ріднику” вживані лемками й іменники з основою на *-jǫ-: *Дуная, края* [Верхратський: 115]; пор. західнополіську паралель: *зáразки ни мóна того пáйа вз'єти* (Жиричі Рт).

Д. в. одн. іменників твердої групи, як правило, оформлений за допомогою закінчення -ови, первісно характерного насамперед для *-ї-основ; пор. із лемківських живомовних свідчень: *записав внукóви вишток масток* [СЛГ: 37], *куля попала петрови в лице* [СЛГ: 331], а також західнополіські паралелі: *чолов'їкови гєнде одорвáло те мн'áке до к'їстки* (Дольськ Лбш), *дв'ї нид'їлк'ї хлóпчикови булó* (Топільно Рж), *вже бáт'кови ї надойло тї'її постолїє плїстїє* (Пулемець Шц). Фіксовані дослідниками лемківських говірок словоформи із флексією -ов'ї на зразок *totu svojomu panovi* [РП: 13], *brad bratovi ... vuv,av voko* [РП: 42], *prohovo'rila ot totu princovi* [РП: 60], виявлені передусім в ареалі західнополісько-волинського суміжжя; пор.: *д'їд ни дав ничóго бáт'ков'ї* (Холопичі Лк), *брáтов'ї н'ївторá року булó* (Жашковичі Ів).

Серед форм Д. в. одн. іменників ч. р. – назв істот зрідка простежено також структури на -у; пор. з мовлення лемків: *дванастий рік ишов хлопцю* [СЛГ: 53]; з народнорозмовної традиції поліщуків: *принїсі бáт'ку кулідку с кулєшн'ї* (Липно Квр), *скáжши начáл'нику / то менє забїўт'* (Свинарин Тр).

Діалектну специфіку О. в. одн. виявляють словоформи із закінченням -ом, що в іменниках з основою на м'який та шиплячий кінцевий приголосний постало внаслідок уніфікації за моделлю твердої групи; пор. фіксації І. Верхратського: *крайом, гайом, соўовїюм, коньом, хўоцьом, ковальом, пўащом, ткачом* [Верхратський: 117]; лемківські говіркові вияви, спостережені в інших опрацьованих матеріалах: *дыхливим коньом не мож нич заробити* [СЛГ: 57], *злоїв пса кийом* [СЛГ: 99], *то боске скараня з тим непослушним хлопцьом* [СЛГ: 261], *штуркла погрїбачом в нецу* [СЛГ: 333], *vrvav z ýs,om z tojím* [РП: 3], *ja zas'pav put kor,šom* [РП: 35], *rušov na ro,uváš,ki s tút z,at,om* [РП: 58], а також паралелі із західнополіських говірок: *так'ї праць був де'ривїáни / то тим працьом бїли* (Красноволя Мн), *нас був д'ак в шкóли гучїтил'ом* (Омельне Квр), *кон'ом те пóле бробл'єли* (Положево Шц), *вже с к'їюм худї'ла* (Полиці К-К).

Відмінності супроти літературної мови простежено в оформленні М. в. одн. субстантивів ч. р. Про збереження флексії -и іменників колишніх *-jǫ-основ свідчать відмінкові форми *в шпитали* [СЛГ: 9], *в стични* [СЛГ: 273], фіксовані П. Пиртеєм у лемківських говірках; пор. з мовлення поліщуків: *вже в ко'лód'азї во'дї нимáїє* (Свинарин Тр), *то на русáлним тєжни вмерли вихóдили* (Полиці К-К). Давнє закінчення виявлено в М. в. одн. субстантивів з основою на *-ї-: *осмáляют на огни* [СЛГ: 196] та *зай'єв трóх'ї по н'їхти молоткóм* (Брїдки Ст).

Структура на *ясени* [СЛГ: 288], уживана лемками, вказує на рефлекс *z* в іменнику з основою на *-ǫ- або ж виявляє наслідки аналогічного вирівнювання за зразком відповідних форм М. в. одн. колишніх *-jǫ- чи *-ї-основ. Продуктивність такого явища в західнополіських говірках засвідчують часті фіксації відповідних словоформ при спостереженні над спонтанним зв'язним мовленням поліщуків: *тої тєждин' в л'їси н'їрїховувалїс'а* (Березичі Лбш), *на вї'гони все гўси пáсли* (Щитинська Воля Рт), *їак стáне в клубї грáти / то мн'ї тат'ак попуд вóкнами* (Жиричі Рт), *стáли л'їти в колгóсти заробл'єти* (Годовичі Тр), *чáсом на чирєни хл'їб пиклїє* (Вітонїж Рж), *стєлїмо по синокóси / шоб вилєжував тої л'он* (Нуйно К-К).

Специфічні діалектні вияви простежено в структурі та словозміні іменників с. р., які в літературній мові мають закінчення *-а*. У Н. в. одн. такі субстантиви в мовленні лемків, як правило, зберігають нормативну флексію, однак без подовження кінцевого приголосного основи: *св'ячене зія* [СЛГ: 36], *чорне волося вило ся* [СЛГ: 140], *як облежить лен, то насія облетит* [СЛГ: 184], *смітія* [СЛГ: 280], *až mi vo'los,a na 'holovi 'vstalo* [РП: 70]. Паралелі виявлено передусім у говірках, розташованих в ареалі західнополісько-волинського порубіжжя, пор.: *їа тоб'ї по'кажу о'нук'ї в'їс'їл'а* (Губин Лк), *мин'ї аж во'лос'а пудносіц'а* (Бужанка Ів).

О. в. одн. аналізованих іменників у лемківській народнорозмовній традиції представлені словоформами на *-ом*, що постали, очевидно, внаслідок аналогії до відповідних структур **-ǫ-основ*, пор.: *'byla 'vovna is 'kločom po'mišana* [РП: 31], *je 'každyj z vo'los,om* [РП: 40], *'taka is'torija 'byla ... iz budo'van,om 'xužu* [РП: 71]; пор. також фіксації в західнополіських надбужьких говірках: *так'є зимл'анк'ї ко'п'али і об'кладали так'єм ... ну гул'єчом вс'ак'ім* (Хрипськ Шц), *цибулівим ли'с'ц'ом красіли* (Грабово Шц), *наби'вали п'їрійом подушк'є* (Піща Шц).

Ряд спільних для обох досліджуваних ареалів структур спостережено у відмінковій парадигмі множини іменників. Так, у Н. в. засвідчено збереження давньої флексії *-е* колишніх основ на приголосний; пор. з мовлення лемків: *гварят вишиткы люде* [СЛГ: 45], *в ден люде веце по хьмордах спочивают* [СЛГ: 309], *цигане добрі цинуют котли* [СЛГ: 315], *budo'vali je'ntni 'ser,kov se'l,ane* [РП: 44], *začal'i ro'biti tu'ty 'zakory ta'dy ta'd,are* [РП: 64]. Форма *л'уде* звична й для західнополіської народнорозмовної традиції: *а так'є червони л'уде йек накр'ас'ани* (Ветли Лбш), *вс'єй'є л'уде с:їл'а в'єбраліс'а* (Полиці К-К), *булі'є л'уде / шо ї ни м'али зус'їмика нич'ого* (Прип'ять Шц), *низд'обни тип'єр л'уде* (Замостя Мн). Інші структури на *-е* фіксовані, як правило, в говірках західнополісько-середньополіського суміжжя: *цигане* (Берестяни Квр), *мешч'ане, сел'ане* (Великий Мидськ Кс).

"В числі mnogim" іменників, за свідченням І. Верхратського, на Лемківщині "виступає накінчик *-ове*": *жидове, дьїдове, свідкове, братове, сватове, сусьїдонькове, панове, ткачове* [Верхратський: 118]. "Старі форми Н. в. мн." із закінченням *-ове* зауважує в лемківських говірках М. Лесів: *сынове, пташкове, плугове, дьмове* [Лесів: 58–59]. Фіксує такі структури П. Пиртей: *їдят да-де-коли таздове й булки* [СЛГ: 53]. Значно рідше вживані аналізовані форми на Західному Поліссі й характерні передусім для фольклорної традиції; пор.: *бир'їте сватове д'ари / бир'їте / на тарілочку гр'оши клад'їте* (Датинь Рт). У мовленні поліщуків поширена хіба що форма *л'удк'ове*, фіксована, як правило, при звертанні: *їак дал'ї на с'в'їти жї'їти с ти'єм п'їан'їгоїю / л'уд'к'ове мї'їли* (Лісняки Ст), *л'удк'ове рат'їте / хто в б'ога в'їрує / рат'їте* (Прип'ять Шц).

Н. в. мн. субстантивів в окремих говіркових групах досліджуваних ареалів представлені також структурами із закінченням *-а*, що "утворені внаслідок впливу іменників с. р. та форм двоїни" [УМ: 102]. Порівняйте спостереження П. Пиртея в лемківських говірках: *трунта сут фосованы* [СЛГ: 305]; західнополіські паралелі: *купл'єли з'ємн'у / каз'али б'удут' хутур'а* (Бихів Лбш), *д'їти своїй клопот'а м'їют'* (Підцир'я К-К), *так'є голос'а булі'є хор'оши в нашіх д'ївч'ат* (Годовичі Тр), *п'їавіліс'а тракт'ор'а / то л'уди їшли див'їтис'а* (Іванівка Рж), *тут булі'є с'ами бой'а* (Красноволя Мн).

Відмінні від нормативних словозмінні афікси особливо продуктивні при формотворенні Р. в. мн. іменників. Закономірності діалектної словозміни відбивають спостережені в збірнику "Розповіді з Підкарпаття" форми із закінченням *-у*, що постало з *-ув < *-овь* шляхом редукції кінцевого консонанта: *z ro'boty 'šīs, kilo'metru pri'šov* [РП: 17], *'bylo 'mnogo a 'mnogo dox'toru ko'lo 'n,ejī* [РП: 42], *'tojī p'se'nici 'sorok 'metru po 'našomi* [РП: 50], *'vše 'najdu tam i 'xlorcu 'tyx 'našux* [РП: 86]. Такі структури фіксовані нами передусім у говірках перехідного типу: *н'їмци пришли / сов'єту вігнали* (Довжиця Мн), *закр'їла д'єсит' б'анок гурк'у* (Сильно Квр), *булі'є з'їми до с'орок г'радусу* (Берестяни Квр), *з V'їку жер тої мав* (Хобултова В-В), *п'їат' к'їл'омитру м'їсили їти* (Бужанка Ів), а також в одиничних західнополіських говірках: *бул'о краз шис'ц' м'їс'ацу їому* (Заріччя Квл), *сал'ату колі'с' ний'ак'їх ни роби'їли* (Нуйно К-К).

Окремі іменники ч. р. в досліджуваних діалектних масивах замість передбаченої літературною нормою флексії *-єї* Р. в. мн. мають фонетично видозмінене закінчення **-овь* давніх **-ї-основ*; пор. з лемківської говірки: *бонкы літают коло конів* [СЛГ: 18], а також спостережені паралелі: *м'али дв'їє кон'їв* (Жашковичі Ів), *д'їти / ни гон'їте мой'їх г'ос'т'їв* (Губин Лк).

Народнорозмовна традиція відбиває також закономірне та еволюційно виправдане, на думку Н. Бекеш, вирівнювання флексій генетично різних субстантивів у Р. в. мн. [Бекеш: 48]. Діалектну специфіку цієї відмінкової позиції, пов'язану зі змінами в структурі закінчення **-овь*,

від форм ч. р. переймають іменники іншої родової приналежності. Порівняйте з мовлення лемків: *двох серцьів, п'ят сестрів* [Верхратський: 118]; західнополіські відповідники: *так'ї групи д'івчаткув соб'іралис'а* (Піщане К-К), *тод'і ше тих колєсув ни булò* (Полиці К-К), *найїхало н'іму'ув / шо вже машинів / т'анкув / с'в'ім ни б'ачив* (Хрипськ Шц), *ни булò тогдї^е пикарн'ув шоб хл'іба купл'ати* (Видраниця Рт).

Д. в. мн. іменників із м'яким кінцевим приголосним основи в досліджуваних ареалах репрезентований структурами із закінченням *-ом*, первісно характерним для субстантивів **-ǫ-*основ; пор. з лемківської народнорозмовної традиції: *він лем збиват пінязі, а люд[ь]ом не помагат* [СЛГ: 93], *xl'iba za n,u d,ít,om kú'pili* [РП: 52], а також зафіксовані паралелі: *сві^ен'ом в чигунцєви варіли* (Новосілки Тр), *кòн'ом овєс давáli* (Піща Шц), *їа все своїм д'ім'ом роз'казуйу* (Древині Ів).

Особливості формотворення М. в. мн. іменників у лемківських говірках визначає закінчення *-ох*, що “являє собою фонетичну видозміну флексії *-ǫх* із давньої основи на **-й*” [ГУМ: 110]: *армілки по ялицьох з моху виют гнізда* [СЛГ: 7], *mi tu 'bula na 'hrud,ox* [РП: 36], *na 'druhuх 'selox sa nepaxo'div* [РП: 62]. Багатий діалектний фактаж для аналізованої відмінкової позиції подає І. Верхратський, зауважуючи, що “в міснику понайбільше буває накінчик *-ох*”: *быкох, берегох, льісох, псох, пнячкох, ковальох, приятельох, коньох, по камінцох, ткачох, по наших родичох* [Верхратський: 119]. В обстежених нами західнополіських говірках закінчення *-ох* М. в. мн. іменників фіксоване лише після м'якого та зрідка шиплячого (історично – теж м'якого) кінцевого приголосного основи: *і жи^ела по пол'óх / і вс'о робі^ела* (Самари Рт), *булі^е в б'єжанц'ох* (Видраниця Рт), *чолов'ік'і то ї до цєркв'і в постóл'ох ході^ели* (Пульмо Шц), *їа вже в чобóт'ох ході^ела* (Туричани Тр), *їакє мойє жит':ó нишч'асне при так'эх д'ім'ох* (Хотешів К-К), *на плéчох несєш те с'іно* (Ветли Лбш).

Наведений та проаналізований матеріал засвідчив, що спільний словозмінний пласт лемківських та західнополіських говірок доволі значний та перспективний для наукового аналізу. Результати спостереження над діалектними виявами формотворчих афіксів та їх функціональним навантаженням у відмінкових парадигмах досліджуваних ареалів, звичайно, можуть бути доповнені або ж уточнені в перспективі на основі більш ґрунтовної фактологічної бази.

Умовні скорочення назв районів

В-В Володимир-Волинський
Ів Іваничівський
Квл Ковельський
Квр Ківерцівський
К-К Камінь-Каширський
Кс Костопільський
Лбм Любомльський
Лбш Любешівський

Лк Локачинський
Мн Маневицький
Рж Рожищенський
Рт Ратнівський
Ст Старовижівський
Тр Турійський
Шц Шацький

ЛІТЕРАТУРА

- Бекеш:** Бекеш Н. Нівеляція родових відмінностей у множинній парадигмі іменників // Волинь–Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.– № 14.– Житомир, 2005.– С. 44–48.
- Верхратський:** Верхратський І. Про говір галицьких лемків // 36. філол. секції Наук. Т-ва ім. Шевченка.– Т. 5.– Львів, 1902.– 482 с.
- ГУМ:** Історія української мови. Морфологія.– К.: Наук. думка, 1978.– С. 16–128.
- Керницький 1967:** Керницький І. М. Система словозміни в українській мові.– К.: Наук. думка, 1967.– 288 с.
- Лесів:** Лесів М. Українські говірки у Польщі.– Варшава: Вид-во “Український архів”, 1997.– С. 9–82.
- Матвіяс 1974:** Матвіяс І. Г. Іменник в українській мові.– К.: Рад. школа, 1974.– 184 с.
- СЛГ:** Пиртей П. С. Словник лемківської говірки: Матеріали до словника.– Legnica; Wrocław, 2001.– 345 с.

РП: Розповіді з Підкарпаття: Українські говірки східної Словаччини / Упор.: О. Лешка, Р. Шішкова, М. Мушинка.– Нью-Йорк – Прага – Київ, 1998.– 320 с.

Сабадош: Сабадош І. Про лексико-семантичні паралелі в західнополіському і карпатських діалектах // Волинь філологічна: Текст і контекст / Західнополіський діалект у загальноукраїнському і всеслов'янському контекстах.– Вип.4.– Луцьк: РВВ “Вежа”, 2007.– С. 199–220.

Самійленко 1964: Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови: У 2-х част.– Ч. 1.– К.: Рад шк., 1964.– 234 с.

Misiak: Misiak M. Łemkowie. W kręgu badań nad mnieszościami etnolingwistycznymi w Europie.– Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2006.– 154 s.

Ruslana Zinchuk. Lemko-Western Polissyan Parallels in the System of Nounal Word Modification

Dialectal phenomena of nounal word modification of the Lemko dialects as functioning in the Western Polissyan ones have been analysed. It has been pointed out that a number of the old flexions in case paradigms of the researched areas have been preserved.

Key words: Lemko dialects, Western Polissyan popular language tradition, word modification parallels, nounal, case, flexion.

Олена ЮСИКОВА (Київ)

© 2009

ДО ПИТАННЯ АТРИБУТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ДИНАМІЧНИХ СЕМ У СТРУКТУРІ НАЗВ (НА МАТЕРІАЛІ ГОВІРОК ЗАКАРПАТТЯ)

На семантико-синтаксичному рівні мови атрибутивної функції набувають синтаксеми дієвої чи процесуальної семантики, у семантичній структурі назви – динамічні семи. Такі процеси властиві граматичній і семантичній системам досліджуваних говірок. Елементи якісної визначеності у структурі предикатних і відпредикатних назв є одночасно семами динамічної характеристики об'єктів.

Ключові слова: атрибутивна функція, семантично-елементарне речення, синтаксема, семантична структура, сема.

Проблема дослідження синтаксичних особливостей діалектної мови у взаємодії з лексичним і словотвірним її рівнями перебуває нині на стадії підбору і систематизації матеріалу, опрацьованого, як правило, лише на формально-граматичному рівні мови. Залишається актуальним зауваження П.Ю. Гриценка про те, ще не вироблено класифікації типів діалектних відмінностей, “особливо стосовно синтаксису...” [Гриценко 1990: 41]. Праці Й.О. Дзєндзелівського [Дзєндзелівський 1955], С.П. Бєвзенка [Бєвзенко 1968], Т.В. Назарової [Назарова 1965] та ін. сприяли виробленню системного підходу до вивчення синтаксичних явищ, поглибленню інтересу до діалектного синтаксису. Певним новим етапом у дослідженні синтаксичного рівня діалектної мови стали праці, присвячені функціонуванню різних типів синтаксем у структурі говірок, взаємодії між їх формально-граматичним вираженням та семантичним наповненням [Железняк 1989].

Відомо, що саме розчленоване відображення дійсності у свідомості мовців зумовлює виділення у навколишньому світі предметів та їх якісних ознак [Сучасна українська мова 2001: 223]. Якісна визначеність предметів навколишнього світу поряд з логічною предикативністю, належить до найосновніших зовнішньосинтаксичних характеристик речення [Сучасна українська мова 2001: 224].

У зв'язку з цим, на нашу думку, видається за необхідне вивчення питання функціонування якісних елементів (сем) у структурі лексичних одиниць – об'єктних